

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРОСТОРУ ОСВІТИ**Оксана Якимчук**

Київ

Аналізуються проблеми становлення та розвитку національного простору освіти; автор підкреслює важливість збереження національних традицій просвітництва, їх розвитку на основі найновіших надбань світової практики, зокрема, країн сталого розвитку й на демократичних засадах. Указано на необхідність набуття державою самостійності як потужного стимулу розвитку національної самосвідомості. Охарактеризовано освітній простір СНД як особливу реальність, що створюється за допомогою зміцнення і поглиблення зв'язків національних освітніх систем. Надано характеристику новому освітньому простору, вибудованому на основі національно-культурної ідентифікації підростаючого покоління.

Наголошено на перманентності таких явищ, як кризи, зміни, трансформації, що відбуваються і в суспільстві, і в освіті, що, у свою чергу, визначає пошук кращих, оптимальних для конкретного часу освітніх реформ також як процес постійний та незворотний.

За висновком автора, генеральним напрямом розбудови національного простору освіти є європейський напрям.

Ключові слова: людина, культура, освіта, освітній простір, навчання, виховання.

Кожна країна прагне вибудувати власний національний простір освіти. Не є винятком і Україна. Зберігаючи все краще, що було досягнуто за період існування СРСР, і разом з тим, викорінюючи тогочасні недоліки, провівши низку реформ, Україна загалом сформувала національний простір освіти. І, хоча в ньому є певні суперечності, національна система освіти є, вона визнана на рівні європейських і світових структур, розвивається, нарощуючи свою присутність у Європі і в світі. Становлення системи супроводжували (й мають місце сьогодні) певні психологічні особливості. Зупинимось на їх аналізі більш детально.

Серед вічних проблем, які неодмінно супроводжують людське суспільство упродовж століть, проблеми навчання й освіти посідають особливе місце. Адже потреба у безперервному формуванні знань та умінь існуватиме доти, поки одне покоління змінюватиме інше, і накопичені людством знання переходитимуть у спадок до нових власників. А кожне нове покоління живе в новому мінливому світі, а тому важливо зберігати баланс між консерватизмом та інновацією в освіті. Нині Україна черговий раз переживає критичний перехід від постколоніального до державного буття, один з головних державних інститутів – освіта переживає разом з усіма цей перехід, і від того чи вірно обрано шлях, чи дійсно ми йдемо до мети, і до якої мети, залежить, чи відбудемося ми як народ, як держава у XXI столітті, чи залишимося борсатися у минулому (Pylynskyi 2009) [10]. Саме тому гостро постає проблема усвідомлення нагальної потреби переходу від колишньої «союзної» системи освіти до формування власної системи освіти (головним питанням тут стало питання про те, що треба взяти від старої системи і від чого слід відмовитись; психологічно також треба було подолати міфологему «найкращої освіти», яка функціонувала в СРСР).

Спочатку 90-х рр. минулого сторіччя на політичній карті світу з'явилося кілька нових

незалежних держав. Це сталося в результаті розпаду СРСР. Становлення молодих держав проходило на тлі кардинальних змін у сфері політики, економіки, ідеології. Набуття самостійності, безумовно, дало потужний стимул розвитку національної самосвідомості, відкрило широкий простір для реформ, дозволило подолати негативні наслідки радянського режиму. Зміни, що охопили всі сторони життя країн, що виникли на місці Радянського Союзу, визначили долі освіти (Hukalenko 2007) [4].

На жаль, слід визнати, що хоча освіта має відповідати вимогам майбутнього, бо навчаються переважно діти і молодь, і саме вони повинні бути підготовлені до нових, часто несподіваних викликів і вимог життя, вона спирається переважно на досвід минулого чи, в кращому разі, сучасного і тому не завжди здатна ці виклики побачити і передбачити хоча б напрями їх розвитку. Коли ми говоримо про осучаснення освіти, про її модернізацію, маємо на увазі, що хоча в Україні освіта завжди мала суспільний пріоритет і історично була у великій повазі у суспільстві, на нинішньому етапі розвитку людства, коли вже цілі континенти живуть і мислять категоріями не лише постіндустріального, але вже і постінформаційного суспільства, нам доводиться знову шукати свій шлях оптимізації освіти вже в умовах потреб і запитів незалежної держави. Крім того, на думку фахівців, за стилем відносин між учнями і педагогами у навчальному закладі освіта в Україні значною мірою залишається ще консервативно радянською з її абсолютизацією колективності, авторитарною педагогікою, розвитком пам'яті на противагу кмітливості, часто не достатнім індивідуальним підходом до розвитку людини (Kremen 2005) [8].

Розпад СРСР означав розрив раніш єдиного освітнього простору великої країни. Замість нього з'явилися різні за своїм якісним рівнем, масштабами, ціннісним орієнтирам національні освітні системи. Вони стали інтенсивно розвиватися, орієнтуючись на світові стандарти якості, оновлювати зміст навчання і виховання, реформувати управлінські структури та системи фінансування, впроваджувати інноваційні технології, шукати партнерів по співпраці. Але, оскільки історичний розвиток є системоутворюючим чинником, неможливо механічно відокремити будь-який елемент системи та сподіватися, що він буде працювати так само ефективно. На місці існуючої раніше радянської системи освіти утворилася нова, що поєднує у єдиний освітній простір колишні радянські держави. С. К. Бондирева пропонує розгорнуте визначення єдиного освітнього простору СНД: це «особлива система, що само розвиваються та має складну структуру і велику різноманітність складових її елементів, певні тенденції розвитку, зв'язаність певним семантичним полем, що має можливості високого рівня інтеграції, що дозволяє мати рухливий, лабільний зміст, що включає оптимальну кількість інформації про загально визнані елементах культури, і дозволяє вільно вбирати до свого складу деталізовані конструкти, значимі для окремих суб'єктів, які можуть включатися в цей зміст на різному рівні, бути в ньому, але користуватися за потребою» (Bondyeva 2003) [3].

На основі існуючих підходів до даної проблеми можна зробити висновок, що освітній простір СНД – це особлива реальність, що створюється за допомогою зміцнення і поглиблення зв'язків національних освітніх систем, забезпечення умов для їх культурного взаємообміну та взаєморозвитку, спрямована на підготовку молоді до життя в умовах швидко мінливого світу,

багатонаціонального культурного середовища. Новий освітній простір вибудовується на основі національно-культурної ідентифікації підростаючого покоління, але, в той же час, з урахуванням загальносвітових тенденцій розвитку та загальнолюдських ідеалів (Hukalenko 2007) [4].

Формально в умовах СРСР було створено складно структурований простір, який виконував важливу об'єднуючу функцію. Але відносини між центром і суб'єктами (союзними республіками) не припускали активності з боку останніх. Після розпаду Радянського Союзу, в результаті диференціації виникла складна ієрархія на різних рівнях представлених суб'єктів СНД, які виступають «як колектив суб'єктів, а не колективний суб'єкт» (Bondyutseva 2003) [3].

Про те, що освіта – це справа державна свідчать не лише недоліки, але і переваги старої радянської системи освіти. Так, вона була догматична і непримиренна до ідеологічних відхилень, проте була проголошена одним з найважливіших державних пріоритетів. І хоча, як це часто було в Радянському Союзі, бажане не завжди відповідало дійсності, розвиток освіти намагалися підтримувати на всіх щаблях державної влади, від місцевої до загальносоюзної (Pylunskyi 2009) [10]. Процеси європейської інтеграції України, що передбачають радикальні зміни у різних сферах українського суспільства, стосуються й освітньої галузі: адже вона має, з одного боку, відповідати світовим стандартам, а з іншого – зберегти національну специфіку. Справа в тому, що упродовж багатьох десятиліть ця специфіка визначалась радянським простором і низкою традиційних норм освіти, закладених радянськими дидактами. Нині освітній простір радянського суспільства дедалі частіше розглядається не крізь призму плідних доробок психологів, педагогів, які розробляли дидактичні прийоми, інноваційні освітні програми і школи, а через потужний каркас ідеології, спрямованої на виховання і навчання пересічної людини, якою легко маніпулювати. Відтак, фіксуються негативні психолого-педагогічні аспекти освіти, яка, попри свою ідеологічну заангажованість, дала світові багато видатних учених. Однак ці факти зазвичай замовчуються або й заперечуються невизнанням дипломів вітчизняного зразка на світовому ринку праці, малою кількістю іноземних перекладів вітчизняної наукової літератури, низькою прикладною їх спрямованістю і практичною значущістю тощо (Zasiekina 2008) [7].

Як зазначає дослідник Я. Пилинський (2009), останніми десятиліттями минулого століття модно було говорити про змагання двох ідеологічних систем – капіталістичної та соціалістичної, двох військових потуг – радянської та американської, двох способів життя – радянського колективізму та американського індивідуалізму. Однак, варто було б говорити передусім про змагання двох освітніх систем, про їх конкуренцію як за формою, так і за змістом, адже по суті гонку озброєнь та ідеологічні змагання вели не абстрактні державні системи, а конкретні люди виховані відповідно у американських та радянських школах. І саме ці конкретні люди – продукт певних освітньо-світоглядних систем і вирішили наприкінці ХХ ст. долю світового змагання. У сучасній Україні, що як уламок старої радянської системи багато що успадкувала від Радянського Союзу, продовжують, часто несвідомо, відтворювати її основні принципи, шукаючи водночас шляхи до переходу на нові світові засади освіти. Часто копіюючи західні, зокрема американські взірці, ми не до кінця усвідомлюємо, що разом із перевагами

запозичуємо і недоліки [10].

Крім того, останнім часом широкої популяризації набула ідея інтеграції в освітній європейський простір, проте без чіткої мети проходження цього шляху. При цьому втрачається відчуття національної специфіки української ментальності, яка, з одного боку, є носієм пострадянських уявлень, а з іншого – характеризується потугами щодо формування національної самоідентичності, що, безперечно, має відбиватися і на самотності української освіти (Zasiekina 2008) [7].

Для уникнення демагогії стосовно переваг освіти, що супроводжувала розвиток радянського суспільства, а згодом плавно перейшла на незалежну Україну, слід визначити основні характеристики цієї освіти, здійснити їх порівняння із зарубіжними моделями, а також встановити їх доцільність для теперішнього стану українського суспільства. О. Дем'янчук наводить такі характеристики для порівняння: філософія, структура, тривалість, фінансування, навчальний план, контекст (Demianchuk 2003) [5]. Філософія освіти західного зразка спрямована на задоволення потреб конкретної особи, аби сформувати її як конкурентоспроможну особистість на ринку праці, що працює на добробут суспільства. Філософія освіти радянського зразка спрямована на розвиток суспільства шляхом формування особистості як гвинтика державної машини, що характеризується не стільки новаторськими якостями, скільки виконавськими здібностями. З цією тезою важко погодитись, адже саме випускники радянських ВНЗ, рятуючи свої інноваційні ідеї, суттєво поповнили елітне середовище Ізраїлю, США, Канади, Німеччини. Представники наукової еліти ставали лауреатами Нобелівської премії. На освіту для суспільства, яка критикується за наскрізне наповнення ідеологією, а не науковими фактами, можна дивитись не так однобоко і визнати, що ідеологія – це не лише маніпулятивна технологія, а й система виховання, що формує стійкі як особистісні, так і суспільні цінності.

Особливості реформування в перехідному періоді країни внесли певні зміни в психіку пересічних українців. Психологічний тип «радянський українець» – тип особистості, який сформувався за часів трансформації УРСР в незалежну Україну. Цей психологічний тип, маючи певні ознаки демонструє мінливий рівень національної свідомості. В свою чергу, формування національної свідомості, як показує реальність і стверджують науковці, відбувається завдяки внутрішнім і зовнішнім чинникам (Redkina 2009) [12].

Важливою характеристикою різних моделей освіти є також контекст, у якому ця модель функціонує. В Україні контекст суспільних перетворень створює негативне тло для розвитку освіти. Нестабільність економічної і політичної ситуації безпосередньо пов'язана з фінансуванням освіти, розвитком інформаційних технологій, освітніх тенденцій у дусі XXI, а не XX століття. Більше того, архетипний контекст української психіки характеризується екзекутивністю, а відтак, здатністю радше до відтворення запропонованих зразків, аніж до творчого пошуку і вироблення власних альтернатив. Як зазначають О. Донченко і Ю. Романенко, екзекутивній психокulturі для зовнішніх змін потрібен внутрішній поштовх, та навіть при цьому зміни відбуваються стрибкоподібно, імпульсивно і стосуються зміни зовнішнього антуражу, маски, а не сутності (Donchenko, 2001) [6].

Головним елементом освіти є виховання. Перехід до нової системи освіти передбачає зміну засобів та цілей виховання, та, на відміну від освіти, де наявні форми наслідування, система виховання потребує радикальної зміни, в тому числі й на рівні психологічної складової. Як зазначають дослідники (Abulkhanova 2003) [1], у вітчизняній психології виховання панувала ідея формування гармонійно розвинутої, активної особистості, головним критерієм вихованості якої є, за дослідженням В. Ільїна, «переконаність переваги соціалізму над капіталізмом, в правильності політики, яку виробила партія і запропонувала народу, в необхідності вченням, працею, поведінкою сприяти прискоренню розвитку нашого суспільства, інтереси суспільні ставити вище особистих. Такі люди самостійно визначають свій життєвий шлях трудівника і громадського діяча, самостійно ставлять мету діяльності і поведінки, знаходять творчі способи їх досягнення, виражаючи цим повноту свободи соціалістичного способу життя...». У глобальному вимірі виховання демонструвало модель суб'єкт-об'єктних відносин між вихователем та вихованцем, де особистість вихованця є стандартизованим поняттям з визначеними ознаками.

Спроби жорсткого регламентування мети виховання досить повно викладені у роботі Г. Щедровицького, де обговорюються завдання учбово-виховної діяльності. «Певна діяльність виштовхується в сферу культури і служить в якості зразків для здійснення такої ж діяльності у виробничій структурі. Реальний механізм цього – надбання деякими людьми особливої функції, що дозволяє їм нормувати звички, вчинки, діяльність інших людей Ми можемо говорити про визначені ситуації життя дитини, які створюються для оволодіння суспільно фіксованими діяльностями і через які суспільство проводить дитину в ході її виховання і навчання. Вироблені таким шляхом ситуації навчання і виховання та їх послідовність закріплювалися в особливих засобах трансляції, передавалися з покоління в покоління і нав'язувалися дитині... Ми повинні визначити той порядок зміни «педагогічних засобів» (в тому числі й ігрових), які забезпечують безперервну лінію формування дитини до заданих виробничим станам, ми повинні знайти таке зчеплення різних ситуацій навчання і виховання, яке детермінує рух дитини по «траєкторії», ведучою до цих станів». Тут очевидний функціональний підхід до завдань виховання і навчання, прагнення до жорсткого нормування «звичок, вчинків, діяльності» вихованців. Йому протистоїть інший, спрямований на формування тенденцій, що лежать в основі прийнятих рішень, особистісного вибору, а не жорстко заданих форм поведінки.

До того ж, формування демократичного освітнього та виховного середовища взагалі не можливе у заздалегідь заданих догматичних рамках, а сучасний світ вимагає не відтворювальної, а випереджальної моделі освіти. Тому в демократичному суспільстві дискусії про освіту та освітні реформи є невід'ємною складовою загального процесу розвитку суспільства, і поки суспільство розвивається – розвиватиметься і удосконалюватиметься його освітня ланка. Адже демократія може розвиватися, якщо ми усвідомимо неминучість соціальних розшарувань і конфліктів, що вона не зводиться до утопії «єдиного народу» і єдиної «спільної волі», яку можна з очевидністю зрозуміти і втілити в життя. Необхідно навчитися сприймати демократію як постійну битву, в ході якої ніколи не вдасться подолати всі

перешкоди, і домогтися кінцевого результату як певного ідеалу. Якщо скористатися цим підходом до розуміння глобальних змін та регіональних трансформацій, зокрема в нашій конкретній державі – Україні, ми зможемо позбутися двох обтяжливих моментів, які заважають, з одного боку, позбутися застарілої спадщини, а з другого, поглянути на те, що відбувається з нами не як на кризу, а отже, як на щось негативне, по суті як на занепад, а поглянути як на розвиток, на шлях, який ми повинні торувати, навчаючись і навчаючи одночасно. Адже, якщо ми будемо продовжувати говорити про кризу в освіті, як зрештою, і про кризу в суспільстві, то тим самим будемо продовжувати актуалізувати минуле в його ідеальному, примарному, препарованому і бажаному вигляді. Отже, тезу про кризу в освіті необхідно замінити усвідомленням того, що зміни і трансформації і в суспільстві, і в освіті – це явища перманентні, і пошук кращих, оптимальних для конкретного часу освітніх реформ є також процесом постійним, неперервним, незворотнім (Pylynskyi 2012) [11].

Таким чином, оскільки суспільство швидко змінюється та вимагає нової освітньої парадигми, не можна чіплятися за ілюзорну досконалість колишніх освітніх систем – вони працювали ефективно у інших соціальних умовах та історичних реаліях, але також очевидно, що досвід, отриманий під час існування радянської системи освіти не треба сліпо відкидати, оскільки він є частиною минулого. Видатний педагог І. Огієнко наголошував на тому, аби зберегти свою національну сутність, маємо берегти своє рідне: берегти, щоб не винародитися, щоб не забути народу, з якого ми вийшли і постали, берегли свою віру, історію, звичаї та обряди, свою мову, і тим зберегти національну істоту свою Тільки усвідомивши своє культурно-історичне минуле зможемо рухатись вперед у своєму розвитку, особливо на теренах освіти (Antypets 2011) [2]. Щоб успішними бути сьогодні – маємо знати своє вчорашнє буття, вивчати його й продовжувати у майбутнє у відповідності з новим соціальним досвідом, здобутками цивілізації і культури.

Література:

1. Абульханова К. А. Психология и сознание личности (Проблемы методологии, теории и исследования реальной личности) : Избранные психологические труды. / К. А. Абульханова — М. : Московский психолого-социальный институт ; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 1999. — 224 с.
2. Антипець О. О. Особливості виховання національно свідомої особистості на етапі етнізації / О. О. Антипець // Вісн. Чернігівського нац. пед. ун-ту ім. Т. Шевченка. Сер.: Педагогічні науки. – 2011. – Вип. 93. – С. 8
3. Бондырева С. К. Психолого-педагогические проблемы интегрирования образовательного пространства / С. К. Бондырева. – М. ; Воронеж : Модэк, 2003. – 352 с.
4. Гукаленко О. В. Образовательное пространство СНГ : проблемы и перспективы развития / О. В. Гукаленко // Педагогика. – 2007. – № 2. – С. 3-5.
5. Дем'янчук О. Політичні та інституційні аспекти впровадження закордонних моделей освіти в Україні / О. Дем'янчук // Україна в сучасному світі : Матер. конф. випускників програм наукового стажування у США. – К. : Стило, 2003. – С. 103.

6. Донченко О. Архетипи соціального життя і політика (Глибинні регулятиви психополітичного повсякдення) : Монографія / О. Донченко, Ю. Романенко. – К. : Либідь, 2001. – С. 227.
7. Засекіна Л. Психологічні орієнтири реформування вищої школи в Україні / Л. Засекіна // Соціальна психологія. – 2008. – № 3. – С. 153-154.
8. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В. Г. Кремень. – К. : Грамота, 2005. – С. 6.
9. Лишин О. В. Педагогическая психология воспитания. [Текст] : учебное пособие / О. В. Лишин; под. ред. Д. И. Фельдштейна. – М. : ИКЦ «Академкнига», 2003. – 332 с.
10. Пилинський Я. Гуманізація освіти як філософська проблема / Я. Пилинський // Вісн. Львівського держ. ун-ту безпеки життєдіяльності : Зб. наук. праць. – 2009. – № 3. – С. 253-255.
11. Пилинський Я. Гуманітарний вимір розвитку освіти в США та Україні / Я. Пилинський // Порівняльно-педагогічні студії. – 2012. – № 1 (11). – С. 46.
12. Редькіна Г. М. Посткомуністична трансформація як чинник впливу на розвиток національної свідомості населення України / Г. М. Редькіна // Вісн. Держ. акад. керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. – К. : Міленіум, 2009. – № 4. – С. 145.

References:

1. Abulkhanova K. A. Psykholohyia y soznanye lychnosty (Problemy metodolohyy, teoryy y yssledovanyia realnoi lychnosty) : Yzbrannye psykholohycheskye trudy. / K. A. Abulkhanova – М. : Moskovskiy psykholoho-sotsyalnyi instytut ; Voronezh: Yzdatelstvo NPO «MODEK», 1999. – 224 s.
2. Antypets O. O. Osoblyvosti vykhovannia natsionalno svidomoi osobystosti na etapi etnyzatsiï / O. O. Antypets // Visn. Chernihivskoho nats. ped. un-tu im. T. Shevchenka. Ser.: Pedahohichni nauky. – 2011. – Vyp. 93. – S. 8.
3. Bondyрева S. K. Psykholoho-pedahohycheskye problemy yntehryrovanyia obrazovatelnoho prostranstva / S. K. Bondyрева. – М. ; Voronezh : Modek, 2003. – 352 s.
4. Hukalenko O. V. Obrazovatelnoe prostranstvo SNH : problemy y perspektyvy razvytyia / O. V. Hukalenko // Pedahohyka. – 2007. – # 2. – S. 3-5.
5. Demianchuk O. Politychni ta instytutsiini aspekty vprovadzhennia zakordonnykh modelei osvity v Ukraini / O. Demianchuk // Ukraina v suchasnomu sviti : Mater. konf. vypusknykiv proqram naukovoho stazhuvannia u SShA. – К. : Stylos, 2003. – S. 103.
6. Donchenko O. Arkhetypy sotsialnoho zhyttia i polityka (Hlybynni rehuliatyvy psykhopolitychnoho povsiakdennia) : Monohrafiia / O. Donchenko, Yu. Romanenko. – К. : Lybid, 2001. – S. 227.
7. Zasiiekina L. Psykholohichni oriientyry reformuvannia vyshchoi shkoly v Ukraini / L. Zasiiekina // Sotsialna psykholohiia. – 2008. – # 3. – S. 153-154.
8. Kremen V. H. Osvita i nauka v Ukraini – innovatsiini aspekty. Stratehiia. Realizatsiia. Rezultaty / V. H. Kremen. – К. : Hramota, 2005. – S. 6.
9. Lyshyn O. V. Pedahohycheskaia psykholohyia vospytanyia. [Tekst] : uchebnoe posobyie / O. V. Lyshyn; pod. red. D. Y. Feldshteina. – М. : YKTs «Akademknyha», 2003. – 332 s.

10. Pylynskyi Ya. Humanizatsiia osvity yak filosofska problema / Ya. Pylynskyi // Visn. Lvivskoho derzh. un-tu bezpeky zhyttiedialnosti : Zb. nauk. Prats. – 2009. – # 3. – S. 253-255.

11. Pylynskyi Ya. Humanitarnyi vymir rozvytku osvity v SShA ta Ukraini / Ya. Pylynskyi // Porivnialno-pedahohichni studii. – 2012. – # 1 (11). – S. 46.

12. Redkina H. M. Postkomunistychna transformatsiia yak chynnyk vplyvu na rozvytok natsionalnoi svidomosti naselennia Ukrainy / H. M. Redkina // Visn. Derzh. akad. kerivnykh kadriv kultury i mystetstv : nauk. zhurnal. – K. : Milenium, 2009. – # 4. – S. 145.

Анализируются проблемы становления и развития национального пространства образования; автор подчеркивает важность сохранения национальных традиций просвещения, их развития на основе новейших достижений мировой практики, в частности, стран устойчивого развития и на демократических началах. Указано на необходимость приобретения государством самостоятельности как мощного стимула развития национального самосознания. Охарактеризованы образовательное пространство СНГ как особую реальность, создаваемая с помощью укрепления и углубления связей национальных образовательных систем. Охарактеризованы новое образовательное пространство, выстроенной на основе национально-культурной идентификации подрастающего поколения.

Отмечено перманентности таких явлений, как кризисы, изменения, трансформации, происходящие и в обществе, и в образовании, что, в свою очередь, определяет поиск лучших, оптимальных для конкретного времени образовательных реформ также как процесс постоянный и необратимый.

По заключению автора, генеральным направлением развития национального пространства образования является европейское направление.

Ключевые слова: человек, культура, образование, образовательное пространство, обучения, воспитания.

The problems of formation and development of national space education; author stresses the importance of preserving national traditions of enlightenment, their development based on the latest achievements of world practice, particularly of sustainable development and democratic principles. It says the need for acquiring state independence as a powerful incentive to the development of national consciousness. The characteristic of educational space of the CIS as a special reality that is created by strengthening and deepening of ties of national educational systems. The characteristic osvitnnomu new space, built on the basis of national cultural identification younger generation.

Emphasized the permanentnosti phenomena such as crisis, change, transformation taking place in society and in education, which in turn determines the search for the best, the best time for a specific educational reforms as well as permanent and irreversible process.

According to the author, the general direction of development of national space education is European direction.

Key words: people, culture, education, educational environment, education, education.